8. 1. 2013

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Volba práva ve světle předpisů EU

V dnešní době se již docela často setkáváme s obchodními vztahy, kde smluvní strany mají sídlo v různých zemích nebo jejich podnikatelské aktivity přesahují hranice České republiky nebo kde je dokonce požadavek na aplikaci cizího práva, byť vztah sám o sobě postrádá jakýkoli mezinárodní prvek. V důsledku toho se řeší otázky, mimo jiné, soudní jurisdikce a práva rozhodného pro daný obchodně-závazkový vztah. Cílem tohoto příspěvku je úvaha o možnosti volby práva pro smluvní závazky, a to i subjekty ve vztahu vykazujícím výlučně tuzemské prvky, ve světle práva EU.

Od prosince 2009 je účinné Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008, o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy, obecně známé jako Nařízení Řím I. Jen pro úplnost připomínám, že toto nařízení v podstatě zreformovalo a nahradilo Římskou úmluvu o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy z roku 1980. S ohledem na bezprostřední působnost a závaznost nařízení jej lze vnímat jako souhrn jednotných pravidel přímo aplikovatelných na členské státy EU, nahrazující jejich domácí právo a který řeší vybrané smluvní závazky v situacích, kde dochází ke kolizi práva. Nařízení Řím I je, mimo jiné, založeno na principu smluvní autonomie vůle stran. Tam, kde strany výslovně nezvolí volbu práva či ji neučiní platně, Nařízení Řím I upravuje obecná pravidla pro určení rozhodného práva. Nelze-li rozhodné právo určit pomocí specifických pravidel vyjmenovaných v Nařízení Řím I, platí, že se smlouva bude řídit právem země, s nímž je nejúžeji spojena s ohledem na práva a závazky z ní vyplývající.

Strany můžou podřídit své smluvní závazky jimi zvolenému právnímu řádu za předpokladu, že volbu práva vyjádřili výslovně nebo tato jasně vyplývá z okolností případu. To však neznamená, že například volba soudní příslušnosti sama o sobě automaticky znamená konkludentní volbu práva. Může však na ní být nahlíženo jako na jeden z faktorů, které by měly být vzaty v úvahu při určování, zda volba práva je vyjádřena dostatečně jasně v rámci všech dalších okolností případu. Dalším předpokladem je, že volba práva je vyjádřena platně, tj. že vyhovuje (i) podstatným náležitostem práva rozhodného pro doložku o volbě práva (tj. práva sjednaného stranami), a (ii) formálním požadavkům stanoveným právem rozhodným pro předmětné závazky nebo právem státu, kde byla volba práva formalizována (kde byla smlouva uzavřena).

Je třeba podotknout, že navzdory liberálnosti Nařízení Řím I smluvní volnost, pokud jde o volbu práva, není absolutní a má jistá omezení. Článek 3 odst. 3 Nařízení Řím I omezuje volbu práva s cílem zamezit obcházení zákona, čehož by se dalo právě volbou práva dosáhnout. V některých případech, přestože si strany platně sjednaly právo rozhodné pro jejich práva a závazky, jisté důvody mohou vést k omezení aplikace zvoleného práva. Jedná se například o případy, kdy strany z jednoho státu si zvolí cizí právo jako rozhodné právo pro zcela vnitrostátní případ. V rámci ochrany zájmů členských států na aplikovatelnosti jejich mandatorních norem je volba cizího práva možná s tím, že jí nejsou dotčena ta ustanovení práva daného státu, od nichž se nelze smluvně odchýlit. Jinými slovy

dva české subjekty, jejichž vzájemná plnění nepřesáhnou hranice České republiky, si sice podle Nařízení Řím I můžou zvolit cizí právo jako rozhodné právo pro svůj smluvní vztah, ale tím se nezbaví povinnosti respektovat české kogentní normy. Obdobně to platí i pro smluvní vztah, jehož všechny ostatní prvky pro situaci významné se v okamžiku volby nacházejí v jednom nebo více členských státech, a kdy není volbou jiného rozhodného práva (mimo EU) dotčeno použití těch ustanovení práva Společenství, od nichž se nelze smluvně odchýlit.

Dále si strany můžou zvolit pouze vybrané právní řády dle pravidel podle článku 7 odst. 3 Nařízení Řím I, ledaže se jedná o pojistnou smlouvu kryjící velké riziko ve smyslu První směrnice Rady 73/239/EHS. Další omezení volby práva se týká spotřebitelských smluv, když platí, že ochrana spotřebitele poskytnutá mu právem státu, kde má spotřebitel své obvyklé bydliště, nesmí být volbou práva vyloučena.

Pokud si strany rozhodné právo nezvolí, pak Nařízení Řím I stanoví řadu pravidel pro určení rozhodného práva. Standardně se například smlouva týkající se nemovitosti bude řídit právem státu, kde se nemovitost nachází, smlouva o koupi zboží právem země, v níž má prodávající sídlo, smlouva o poskytování služeb právem země, kde má poskytovatel služby sídlo atd. V té souvislosti platí obecné pravidlo, že nezvolí-li si strany rozhodné právo, smlouva se bude řídit právem země, s níž je nejúžeji spojena.

Českým podnikatelským subjektům lze doporučit, aby si vždy před uzavřením smluvního vztahu s jiným subjektem, ať už tuzemským či zahraničním, dobře zvážily výhody a nevýhody sjednání si cizího práva jako práva rozhodného pro daný smluvní vztah, příp. cizího soudu pro řešení sporů. Bývá pravidlem, že s vidinou dobře fungujícího obchodu a z toho plynoucího zisku se kolikrát podcení důležitost ustanovení o rozhodném právu a sudišti. Pravda je, že v praxi existují i situace, kdy svou povahou menší podnikatel kolikrát ani nemá možnost s druhým, silnějším partnerem o volbě práva vyjednávat a je postaven před volbu, zda smlouvu za navržených podmínek uzavře či ne. V případě, že by snad volba cizího práva byla vedena pohnutkou uniknout přísnějším pravidlům českého právního řádu, podle výše uvedených pravidel se sjednáním cizího (resp. jiného než unijního) práva stejně nelze vyhnout působení českých (resp. unijních) kogentních právních norem. Jinými slovy, sjednáním cizího práva není tak jednoduché obejít dopad českých (unijních) závazných právních norem. Stejně tak nedává velký smysl si pro řešení sporů sjednat soud se sídlem v jiném státě, než ve státě, jehož právní řád byl stranami zvolen pro daný smluvní vztah. Je velice pravděpodobné, že takový postup s sebou přinese jen komplikace a nepřiměřeně zvýšené náklady na soudní řízení. Český podnikatel bude vždy lépe znát české právo a český soud jej bude vždy umět lépe vykládat a aplikovat, než-li právo cizí. Na druhou stranu podnikatel, jehož podnikání přesahuje hranice České republiky, musí mít na paměti, že v určitých případech bude podléhat kogentním normám cizího práva (např. v případě spotřebitelských smluv). Jde-li o volbu práva, svou specifickou úpravu mají i smlouvy pracovní, pojišťovací a přepravní.

Mgr. Iva Valová,
advokát

HOLEC, ZUSKA & Partneři advokáti

Palác Anděl
Radlická 1c/3185
150 00 Praha 5

Tel.: +420 296 325 235
Fax: +420 296 325 240
e-mail: recepce@holec-advokati.cz

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů , judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Novela stavebního zákona: přehled změn a dopadů do praxe po dokončení legislativního procesu
- Energetická náročnost budovy jako cenotvorný faktor
- Přechodná ustanovení novely stavebního zákona – co s vydaným závazným stanoviskem a JES?
- Prodej rodinné firmy: Co má být skutečně součástí transakce?
- Podíl před vznikem společnosti: k přípustnosti jeho převodu
- Byznys a paragrafy, díl 46.: Pravidlo podnikatelského úsudku: Jak rozhodovat bez zbytečného strachu z osobní odpovědnosti
- Bytová družstva
- Limity rozkazu k vyklizení: Skutečně pomůže rozhýbat trh s nájemním bydlením?
- Jak najít kupce pro svou firmu přes M&A poradce: na co si dát pozor ve smlouvě se zprostředkovatelem
- Nábor zaměstnanců přes agentury a M&A transakce: kde končí ochrana investice a začíná kartel
- Nové pojetí úvěruschopnosti spotřebitele?